

Леонід КАПЕЛЮШНИЙ, письменник і публіцист

МАВПА У ПОШУКАХ ЧЕРЕПА ПРЕДКІВ

Європейський Музей, як звично і скорочено називають Інститут антропогенезу та розвитку цивілізації Землі, останнім часом став найбільш відвідуваним закладом європейської столиці. Його не омивають наукові чи політичні делегації, сюди стоїть піврічна черга туристичних агенцій, возять на екскурсії школярів і студентів, щоб вони, окрім всього

іншого, на власні очі побачили ще й знамениту, зібрану зусиллями науковців усього світу антропологічну колекцію – черепи, часткові чи повні скелети предків сучасної людини. Саме вона і стала жертвою зухвалого злодійства. Повідомлення про це світ спочатку сприйняв як жарг. Але виявилось – правда. Втім, пограбування було дивним. Із колекції зник всього один експонат – череп, знайдений на початку ХХІ століття в Скандинавії.

Саме ця знахідка стала вирішальним аргументом у більше як двохсотрічній науковій суперечці щодо походження людини – від К.Ліннея до сучасних наукових шкіл та течій. Якщо не вдаватися в деталі, то після викопного «скандинавця» науковий світ зрештою дійшов спільної думки, що мавпа і людина розвивалися як окремі види. Тож череп пітекантропа, знайдений Еженом Дюбуа на Яві у ХІХ столітті і кваліфікований ним як череп людино-мавпи, жодного стосунку до мавп не має. Це homo sapiens.

Хоч саме таке визначення людини є усталеним у світовій науці і культурі, варто нагадати, що воно походить від індоєвропейського кореня dhghem – земля.

Здавалося б, мало що і мало де крали? Злодії були, є і будуть. Але хто і навіщо поцупив струхлявілий череп? Який у тому був сенс при надзвичайному ризику сісти за ґрати? Директор Музею, коментуючи подію, виказав несподівану думку: це наукова диверсія задля знищення доказової бази про паралельну еволюцію людського і не-людського світів. У суперечливої теорії «спільних коренів», згідно якої ми всі походимо від людино-мавпи, все ще залишається чимало прихильників. У тридцять роки ХХ століття навіть була у моді, хай і не визнана академічною наукою, версія, що генотип homo незбагненним чином успадкував від мавпячого відгалуження окремі риси. Що вони досі виявляються на підсвідомому рівні у поведінці як окремих особистостей, так і груп населення. Бо хоч homo і еволюціонував у sapiens, освоїв вогонь, створив знаряддя праці і мову, часом його поведінка, і навіть ухвалені рішення історичної ваги не просто алогічні, а самовбивчі.

Ось приклад.

Ловці мавп для поповнення колекцій зоосадів чи для проведення дослідів у наукових закладах, знають простий і безвідмовний спосіб полювання. На очах у мавпи вони вкладають у плетений «глек» банани чи інші ласощі і ховаються. Немає такої мавпи, яка б не спокусилася на дармове пригощення. Але тільки-но вона запусить лапу у «глек», ловці тут як тут. Здавалося б, що простіше – кинути здобич і дременуть на дерево. Але кулак у шийку «глека» не пролазить, а розтиснути його не дозволяє мавпін інстинкт. Вона ніколи не випускає те, що ухопила. Чи не так поводитись в певних ситуаціях людина? І навіть цілі народи?

На дні

Ще ніколи у нашій новій історії не було такого трижовного новоріччя. 2016-й, високосний і «мавпячий», не прийшов – він заповз в Україну, тягнучи за собою усе бридке, недолуге і ганебне, чим обросла країна, як корабельне днище у морських блуканнях, від проголошення Незалежності донині. Соціологи і економісти один поперед одного розказували у якому лихомо стані опинилася країна: все стоїть. А що не стоїть – лежить. Тепер уже очевидно, що Каха Бенукідзе, царство йому небесне, мав рацію, коли казав: якщо упродовж двох-трьох місяців влада не вдасться до радикальних реформ, Україна приречена. На календарі тоді злітали квітневі листочки 2014-го. Сьогодні оборона і безпека, наука і медицина, промисловість і сільське господарство, соціальна сфера і освіта, культура тощо зайшли у глухий кут, синонім якого – дно. Сергій Тарута, один із провідних бізнесменів країни, що побував після Революції гідності очільником Донецької області і тепер засідає у Раді, спрогнозував у листопаді 2015-го крах України як держави через вісім місяців. У випадку бездіяльності влади. Три уже сплигло...

Хоч цю думку поділяють інші відомі бізнесмени, які (на решті!) зібралися вузьким колом, щоб запропонувати алгоритм виповзання з глухого кута, маю надію, що як ми пройшли через монгольське іго, через розшматування Русі у Великому князівстві Литовському, через тотальне нищення нації і держави у Російській імперії, то здолаємо і теперішню чорну смугу. Але чим скоріш зрозуміємо, що та чому відбувається, тим втрати будуть меншими. Щоправда, розуміння ускладнюється серйозною обставиною.

Влада – як виконавча так і законодавча – вважає, що реформування країни йде успішно. Що 2016-й несе мир Донбасу, цілісність Україні, економіці зростання. А ті, хто стверджує протилежне – популісти і піарники. Влада визнає, що справа йде не без недоліків, ось із корупцією ніяк не впораємося. Але, загалом, прогрес безсумнівний. Міністри з телеекранів доповідають, що план реформ успішно виконано на скількись там відсотків. Залишилося до завершення всього нічого. Як послухати президента, десятихвилинки оптимізму прем'єр-міністра, речників їхніх фракцій у Раді і самого голову Ради, то найгірше позаду, а ми на порозі успіху. У кожному разі, країна вже не на дні. І виникає питання. Надто важливе для розуміння ситуації: вони і справді так вважають? Чи це така пропагандистська мантра, від повторення якої у нас, себто у народу, має ви-

зріти переконання, що «жити стало краще, жити стало веселіше»? А труднощі – бо «АТО і Путін».

На моє переконання, влада справді широко вірить у успішність своєї діяльності.

У відомій п'єсі «буревісника революції» про тогочасне «дно» є сцена, де мешканці нічліжки ріжуться в карти. Татарин Ахмет ловить партнерів на шахрайстві і обурюється. Картярі ж регочуть. У тому і смисл гри, кажуть вони, щоб надурити ближнього. Це закон життя. Отож, як ми назвемо господаря нічліжки не Костильов, а Порценюк, то матимемо аналогію наших реалій.

Для подальшої розмови корисно згадати, як новопризначений прем'єр-міністр Леонід Кучма у далекому 1993-му ставив питання руба перед Верховною Радою: що ви хочете, щоб я вам побудував? Соціалізм? Капіталізм? Рада відповіді не мала. Рада знала, як й усі українці, що промисловий і аграрний потенціал України, її природні ресурси дають колосальну можливість для економічного ривка, рідко за якими показниками наша країна спускалася – у порівнянні із країнами Європи – нижче сьомого місця. Рада просто хотіла, щоб у неї все було, а їй за це нічого не було. Леонід Данилович це бажання вгадав. І спочатку як прем'єр, а потім як президент, невтомно будував кримінально-олігархічний лад, вдовольняючи апетити наблужених до влади. Ющенко від свого «політичного батька» мало різнився. Янукович – хто на що вчився! – значно удосконалив кримінальну складову. Так за 24 роки спільними зусиллями політичний клас України витворив монстра, потворність якого підозрював увесь світ, але справжню цінку йому знали лише ми, українці. У пропорції приблизно 90:10 одні цим ладом були страшенно задоволені, інші понуро тягнули свого воза. Виживали. 90 відсотків зубожілого, пограбованого, приниженого населення двічі піднімалося на протест – восени 2004 і 2013 років. Увесь світ знає, що обидва Майдани стали звитязними. У мене досі перед очима телевізійна картинка, як Ющенко, уособлення нашої перемоги, входить в Залу конгресу США. Зала встає. Зала аплодує. Світ у захваті: Україна-Русь, виявляється, не тільки була колись, вона – живе. Вона здатна перемагати. Вона відштовхується від дна, на яке її затягнули вири історичних катаклізмів, вона ось-ось спливе, і світ поповниться країною із давніми демократичними традиціями. Із тими, що їх при свічках вивчали молодші демократії по закапаних воском сторінках «Руської правди».

Майдан 2013–2014 років, який пройшов фантастично важкий, трагічний шлях від ідей інтеграції в Європу до Революції гідності ледь не скотився у драговину компромісів, до яких вже схилилися перемовники на зустрічі із Януковичем. Але це був інший Майдан, не рівня Помаранчевою. У його ядрі нуртував вогонь очищення. Делегатів до Януковича засвистали. Бо нація хотіла не іншого «царя». Вона вимагали зміни вектору розвитку і повернення в європейську спільноту, відродження національної гідності і соціальної справедливості. Це ніби і загальні слова, затерті і облинені в дискусіях політичних комбінаторів, але є жорстока потреба їх нагадати. Бо як після Помаранчевої революції псевдо-лідери і псевдо-вожді зрадили інтереси нації, так само зраджує й тепер суцільна влада ідеали Майдану-на крові.

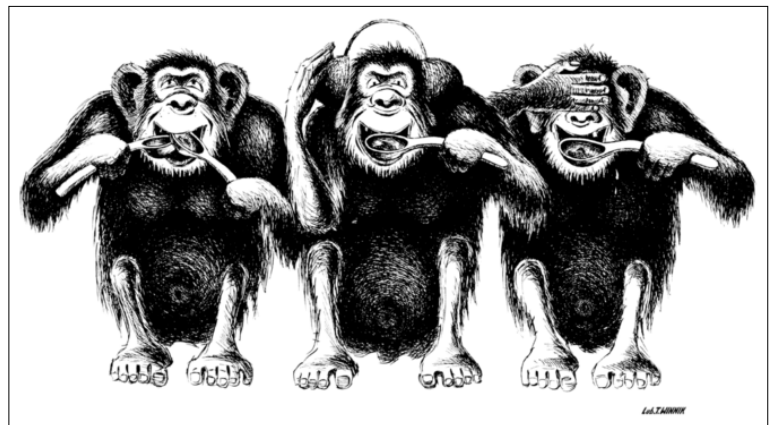
В обох Майданів був один недолік. Повстанці необачно, без запобіжних умов віддали свою перемогу в руки політиків, прийнявши на віру їхні обіцянки вірно служити народові. Теперішні владні персоналії зверталися до народу із закривавленого Майдану і клялися: перемога чи куля в лоб. Але, як бачимо, і не збиралися використати історичний шанс для оновлення України. Можна сумнівати-

ся – чи зуміли б. Але точно, що не хотіли. Більше того, тихцем конвертували титанічні зусилля повсталого народу у власне збагачення.

Вступаючи у війну із Росією на захист Вітчизни, наш знедолений народ не сказав слова проти, коли уряд обкладав податками пенсії, запроваджував військовий збір, обрізав пільги, зменшував соціальні виплати і збільшував податки. Народ розумів, що у виборі між таким-сяким достатком і свободою вагаються тільки раби. Народ зносив усі лиха, які посипалися на нас через дії зовнішнього ворога. Історичний досвід вчив, що в годину російської агресії, як це було при вторгненні Наполеона чи Гітлера, не час питати, чому в країні немає Збройних Сил, обезголовлені служби і підрозділи національної безпеки, чому найбільш чисельна в Європі міліція частково наклала в штани, а в гарячих точках і взагалі перекинулася на бік ворога. Більше 8 тисяч українських військових в Криму легко перейшли на службу до окупаційної армії РФ. Скільки зрадило Україну міліціонерів і есебушників у Донбасі, цифра не названа. Але достеменний факт, що зрада була тотальною. І це свідчить, що ми мали гнилу владу, продажну оборону і безпеку.

Народ це знав, як знав і те, що окрім нього самого ніхто Вітчизну не порятує. Народ вірив, що допоки він грудьми захищає країну на фронті, делеговані Майданом у владу революціонери тим часом ламатимуть кримінально-олігархічну систему, рішуче діятимуть за законами воєнного часу і створять умови для економічного відродження. Ці умови – давно усім відомий трикутник: не красти, рівні для всіх умови ведення бізнесу, очищення влади. Ми мали приклад боротьби із агресором у 1941-1945 роках, коли у фантастично короткий термін вітчизняна економіка була відмобілізована, армія переозброєна, одягнена і нагодована. Хрестоматійно відомий приклад поведінки панівного класу в час нашестя Наполеона. Дюк Рішельє, тоді генерал-губернатор Одеси і зовсім не олігарх, усі свої статки, до копійки, пожертвував на захист імперії, яка не була йому батьківщиною, а таврійські поміщики і купці не скупчилися на внески у фонд оборони.

Ми можемо пишатися. Український народ виклик пугінської Росії прийняв і витримав. Заслуга влади тут на п'ять копійок. Сформовані на Майдані добровольчі сотні пішли на фронт, зупинили ворога і стали основою нового українського війська. Волонтерський рух перебрав на себе функції тилового і військового забезпечення, підмінивши корумповані до останнього гудзика служби Міністерства оборони. Один із найбагатших підприємців країни Ігор Коломойський та його спільники і однодумці у Дніпропетровську власним коштом споряджали добровольчі батальйони і закрили шлях агресорові на

Правобережну Україну і Крим. Таких прикладів від Сіверського Донця до Ужа багато. Під військкоматами стояли черги, тисячі добровольців ішли на війну, бо – ворог на воротах.

Подвиг добровольчих батальйонів нами до кінця не усвідомлений. На жаль. Про ці звитяжні дні, хай і скоромовкою, вже написані документальні повісті і зняті телевізійні фільми. Але до цих хронік української Вітчизняної війни треба додати також хроніки тилу, не менше вражаючі і не менше важливі. Вони мають героїчний фасад – волонтерство та всенародний рух на підтримку наших воїнів. І чорну сторону – злочинства й захланності тилових служб оборонного міністерства, бездарного урядування та невміння забезпечити фронт усім потрібним.

Навіть наша журналістика, здебільш приручена олігархатом і схожа на левів, яким повидирали ікла і обтяжи кігті, захрипла кричати про крадіяство, про чиновну байдужість, про корупцію, про нищення підприємництва через тупе урядування, про казнокрадство і політичне лихварство. Журналісти публічно звинувачують персонально, за прізвищами уряд від А (Аваков) до Я (Яценюк) у корупції, у непрофесійності, у поверховості реформ, у супротиві люстрації, у ігноруванні суспільних запитів. Та що суспільство! Комітети Верховної Ради розводять руками, бо міністри від А (Аваков) до Я (Яценюк) демонстративно ігнорують запрошення на засідання, що є відвертою зневагою до народу, бо якщо міністрів знаходили за своїм розумінням ділових якостей Порошенко і Яценюк, то депутати Верховної Ради – це вибір українського суспільства. Влада, як криловський Васька, слухає і жере...

Кулурність, закритість, втаємничення своїх дій стали характерною ознакою діяльності сучасної влади в усіх її вимірах. Надважливі для нації, для долі України рішення ухвалюються без комунікації з народом як у Києві, так і в темних закутках Мінська, Парижа чи Брюсселя. Влада досі не втямила, що після Майдану країна стала іншою і закони «сліпого трасту» у ній не діють. Що не буває демократії без діалогу. Як не буває і перемог на фронтах чи в тилу, коли народ не вірить у чесність і спроможність влади мобілізувати усі ресурси країни і нації для подолання ворога і розрухи. На які зміни в країні ми сподіваємося, коли особистий рейтинг прем'єр-міністра 0,7 зі знаком мінус, а недовіра до уряду близько 70 відсотків? Коли більше 51 відсотка народу вважає за краще змінити усі гілки влади і йти на дострокові вибори?

Як діє народ, коли влада його не чує, не хоче розуміти – відомо. Спалахи праведного гніву з'являються час від часу в різних куточках країни – в Закарпатті, де бійці «Правового сектору» у травні минулого 2015-го на свій розсуд і на своє розуміння збройно вирішили встановлювати справедливість. Під Верховною Радою, де так само радикально налаштовані громадяни 31 серпня 2015-го протестували проти надання особливого статусу окупованим районам Донбасу. У Кривому Розі, де восени 2015-го при потуранні влади сфальшували результати виборів до міської ради. Сьогодні, попри рішення Верховної Ради про проведення повторних виборів, голодують представники Кривого Рогу, бо пан Гройсман це рішення не має часу підписати. «Іловайське братство», покладаючи вину за трагічний провал операції на генералів Муженка і Гелетєя, стоїть пікетом під Адміністрацією президента, вимагаючи нарешті, через два роки, назвати винних і передати справу до суду. Перелік протестів можна продовжувати довго. Їхня суть – народ не розуміє і не сприймає дії і вчинки влади. Рівень суспільної довіри до президента, що сягав зовсім недавно більше 50 відсотків, катастрофічно котиться до нуля.

Чому це не спонукає Банкову до діалогу, до чесної розмови із суспільством? Простої відповіді немає. Може, вважає влада, що вона краще за масу знає, як діяти. Може, як це було за Януковича, сподівається відгородитися від докучливо-го народу щитом із солдатів внутрішніх військ.

Президентська рать: перехід через міст над прірвою

Яценюк. Турчинов. Гройсман. Аваков. Тенюх. Березовський. Гелетєй. Полторак. Литвин. Махніцький. Ярема. Шокін. Кубів. Гонтарєва. Муженко. Ложкін. Клімкін. Луценко (Юрій). Петренко. Ярецько. Бурбак. Кононенко. Мартиненко. Бойко. Зубко. Філатов (Олексій). Демчишин. Коболєв. Бондар. І так далі...

Не часто в історії трапляється, що новообраний президент приймає разом із символами влади і такий тягар проблем, який випав Петру Порошенкові. Не часто, але бувало. Нам не бракувало патріотів у старій і новій історії, одні лишили в ній огненний слід, інші спалахнули і згасли в темряві часу.

Стаючи до державного керма, треба мати велику відповідальність – чи витримають плечі ношу? Чи вислати знань і досвіду, мудрості і чеснот? У сучасному світі успіх глави держави, як і глави та членів уряду, багато у чому залежить від фаховості команди. Від «А» до «а». Себто, від Адміністрації президента до адміністрації в глухому районі. Є розуміння команди, як людей, об'єднаних метою. Є й інше – дисциплінованого і слухняного загону. Свого часу новообраний президент Ющенко майже на місяць зник із поля зору – мудрував над «шахівницею». Так називали сітку посад – від міністрів до глав областей і районів. Завдання стояло: звільнити усіх чужих, «кучмістів», і призначити своїх. Не важливою була кваліфікація, досвід, чесність. Головне – відданість. Головне – йти усією командою в ногу. І це ніби логічно. Але...

У армійському статуті є виняткова команда: «Йти не в ногу!». Її дають підрозділу при переході через міст. Будь-який. І дерев'яний через річку-невеличку, і на бетонних биках. Бо при марші в ногу виникають коливання такої руйнівної сили, яку не витримують навіть капітальні споруди. Долаючи шлях від авторитарного, кримінально-олігархічного устрою України, ми дійшли до уявного мосту через ріку Часу. На іншому березі – омріяна країна, побудована на принципах соціальної справедливості і загальної відповідальності. Перейти міст, це здолати усі негаразди, накопичені за чверть віку. Шкода провалитися тільки тому, що владна команда вирішила всупереч глузду приймати не оптимальні рішення, а демонструвати вірність і слухняність.

Президентсько-прем'єрська рать врахувала прорахунки помаранчевої команди. Порошенко – не Ющенко, який називав прем'єра «Юлічка-воровка». У минулому чвари на людях. Злагода. Усі – в ногу. Порошенко, не знаю чи щиро, своїх хвалить. Гонтарєва – супербанкір. Шокін – крадій і взірцевий. Муженко – герой і рятівник Вітчизни. Полторак, судячи із того, що вже носить на погонах маршальські зірки, військовий геній. Ярецько – кругом цяця, як і реформатори Аваков чи Абронавічюс. От тільки реформ катма. Клятий цьогорічний Давос і взагалі зіпсував маслом писану картину. Гонтарєву там оцінили нищівно, а нашу банківську систему, як доведено до останньої межі перед крахом. Та ще й високий американський гість так не слейно висловився в Раді про корупцію, що, як не крути, орден Шокіну на начепиш.

Наші обранці після Майдану хіба землю не їли, кля-

нучись, що ніяких, борони боже, квот при формуванні уряду більше не буде. Принцип свій-чужий – в небуття.

Сірко на ланцюгу так не брехав, як вони. Повторилося все, що було і при Кучмі, і при Ющенкові та Януковичу. Ми знову наступаємо на забуті серед двору граблі, знову набиємо гупі. У 1997 році у сусідній Польщі після перемоги на виборах своєї партії Ярослав Качинський проголосив принцип переможця: «А тепер, курва, ми!». Тобто – беремо на себе всю владу і всю відповідальність, ставимо тільки на своїх. Не зовсім по-європейському, але чесно. Ми ж намагаємося демонструвати Європі чесні принципи, але ведемо себе як мавпа, що затисла здобич у кулаку і приречена втрапити в сіті ловця. Відданість і вірність «сюзеренові», готовність іти за ним і не змигнувши оком сказати на чорне біле – критерії відбору до владної рати. Звідси келійність у призначеннях на ключові посади у «грошовитих» установах і відомствах людей, про яких ніхто й ніколи не чув як про фахівців, яким у суспільства не було віри на алюмінієву копійку, що вони здатні вивести хай там «Укрзалізницю», «Укроборонпром» чи «Нафтогаз» із депресії. Влада веде себе із народом і країною, як із здобутим у бою трофеєм. Я схильний вірити, що президентський «Рошен» є взірцевим підприємством, а його спеціалісти пройшли класний вишкіл. Що діти чи дружини, брати чи сестри урядовців і народних депутатів наділені видатними здібностями. Але чому ці кадри не взялися зі своїми інтелектом, наприклад, за українське бездоріжжя? За спасіння провінційних шкіл, бібліотек, медичних закладів? Чому їх – на пальцях полічиш! – серед волонтерів на фронтах? Звичайно, мати свого, що твердо ступає в ногу і виконує без роздуму накази у Національній комісії із регулювання тарифів дуже важливо. Але такий кадр із винятковими здібностями більше припадав б на Луганщині чи Донеччині, де страждання людини – норма. Де вражене українофобією населення треба власним прикладом переконувати у чесності, щирості й порядності управлінців, яких вони досі називають київською хунтою.

На моє розуміння, вододіллом, лінією серйозного розмежування між народом і владою стала не проста, але плідна дискусія про тарифи на газ і електроенергію. Плідна не тому, що уряд і президент дослухалися до аргументації опонентів. Якраз навпаки. Упродовж півроку у телеспросторі експерти і політики аналізували механізм утворення тарифів, погоджувалися, що нині діючі не відповідають реальним цінам. Але й запропоновані урядом вдвічі вищі за обґрунтовані! Чому? Проста відповідь – державна скарбниця катастрофічно спорожніла, а збройний конфлікт, що вимагає щодень більше коштів, стає хронічним. Стан «ні війни, ні миру» вимагає особливого напруження економіки. Але це – проста відповідь. Бо ті ж експерти переконливо доводили, що з високих тарифів стирчать роги-копита корупції. Жодного притомного пояснення вищої за реальні можливості населення плати за енергоносії у влади не було. Хочу – і край. А для нужденних, мовляв, є субсидії. Субсидії і справді є. Тільки цю хитромудру систему допомоги вже назвали аферою вартістю у 30 мільярдів гривень.

Чому президентсько-прем'єрська рать виявилася не готовою виконувати державну роботу в екстремальних умовах загарбання Криму, війни і важкої економічної кризи? Головна причина – не одна. Стагнація вимагає дій не із підручника з менеджменту, а оригінальних, сміливих і винахідливих рішень. Мені здається, що влада так всерйоз і не повірила, що Україна перебуває у війні, і АТО для неї – не фіговий листик, а точна характеристика стану справ. Згадаймо іще раз війну з Гітлером. Тоді країна втратила в перші місяці ліву частку свого промислового потен-

ціалу. Поза тим евакуйовані на Урал і в Сибір заводи почали працювати з коліс. Майже завжди через «неможливість». Якби, борони боже, цей процес тоді очолював кабінет Яценюка, місяцям ішли б погодження, експертизи, засідали комісії, проводилися тендери, виносилися протести, що снаряди не можна виготовляти без даху над головою і в мороз. Танк Т-34 ніколи б не вийшов на засніжені поля під Москвою у сорок першому, як ніколи не побачить наш фронт розрекламований «Оплот». Імпотенція влади мало що стала прологом до капітулянтської політики, до програних військових операцій за Крим і Донбас. Вона ще й притлумлює, роз'їдає іржею патріотичне піднесення народу. Вона не зуміла (чи не схотіла?) скористатися цією енергією, щоб у зародку знищити сепаратистський заколот у Донецьку і Луганську. Саме це, а не відчайдушна хоробрість маргіналів, що проголошували себе народними губернаторами та мерами, стала причиною нашої псевдо АТО.

Жодна країна ще ніколи не виграла війну, розраховуючи на чужі гроші, чужу зброю і чужу силу. Згаявши дорогоцінний час на дотримання демократичної процедури, яка була більш важливою для Заходу, ніж для українців, країна після втечі Януковича отримала легітимний парламент і уряд, обрала президента і опинилася на казковому роздоріжжі, із якого, як відомо, вперед ведуть три шляхи. Один – створення зараз і негайно, за законами військового часу, умов для розвитку підприємництва. Другий – жебрання кредитів і податковий тиск на знесилену економіку та зубожілий народ. Третій – що мало чим різниться від другого – імітація реформ, косметичні зміни, як це завжди буває, коли бажане видають за дійсне. Колись граф Потьомкін під час подорожі цариці Катерини до Криму, щоб не псувати їй настрої убогством провінції, вигадав будувати обабіч шляху бутафорські села. У сьогоденній Росії також існує практика перед приїздом Путіна, чи й меншого калібру вождя, маскувати вулиці кольоровими, прекрасного виду полотнами, якими закривають чорні ізби. Фарбування фасаду та імітація реформ дружними зусиллями нашого прем'єра і президента наводить на печальну думку.

Вочевидь, «руській мір» це не тільки боротьба за «руській язык», а й генетичне успадкування принципів існування тоталітаризму, держави, де взаємини влади і народу будуються на наказі й слухняності, де навіювання ілюзій підданцям є ерзацом успіху. Ось минулий 2015-й минув у нас під знаком створення антикорупційних структур. Коли вони запрацюють? Відповіді немає, бо все там щось не ладиться, не клеїться, не узгоджується. Тим часом, як це було не раз у світовій історії, панівний клас, відчуваючи імпотенцію влади, цупить все що бачить і що може. Україна стала «світовим лідером» із корупції і пасе задніх за умовами ведення бізнесу. У стрічці новин щодень повідомлення про крадіжки, зловживання, хабарництво. Сьогодні – на бронетанковому заводі у Житомирі поцупили 20 двигунів, на Чернігівщині викрили злочинну схему розкрадання у нафтогазовій сфері понад 1,5 мільйона гривень. Вчора такі повідомлення були зі Львова, Запоріжжя, Закарпаття, Одеси і т.д. Це та ситуація, де хвіст вихляє собакою. А якщо без метафор, то влада у всіх її іпостасях неспроможна не тільки до проривних ініціатив в економіці, а й у наведенні порядку та боротьбою із розкраданням України. Хіба не показово, що у президентській фракції у Верховній Раді утворилася антикорупційна платформа? Хай і не великого числа. Але логіка підказує, що ця платформа є противогаю у поглядах і діях на корупцію усій президентській фракції. До її лідерів стільки претензій у громадськості,

скільки не було й до бойових багнетів Януковича. Вибухом ядерної бомби стала заява міністра економіки Абромавичюса, що він іде у відставку, бо «не хоче бути ширмою для корупціонерів», і називає прізвище І. Кононенка, бізнес-партнера і любого друга президента Порошенка. Приїхали.

За оцінкою експертів втрати від війни на три букви у Донбасі та втрати у Криму дорівнюють приблизно 100 мільярдам гривень. Збитки, яких зазнає Україна сьогодні і зазнаватиме надалі вимірюються трильйонами. Можна довго проливати з цього приводу горючі сльози, але доцільніше думати, як перемогти у війні і як компенсувати втрати. Не ми перші зазнали через агресію економічних збитків і втратили території. Японія після Другої світової – приклад. Поділена навпіл Корея – приклад. Фінляндія зашилася без Карелії і Выборгу. Найбільше показова доля Німеччини. Сьогодні найпотужніша із правом вирішального голосу економіка Європейському Союзу всього 70 років тому – переможена, розшматована на окупаційні зони, без Сілезії, Східної Пруссії і Лотарингії, із десятками тисяч співвітчизників в радянських таборах, із спустошеними репараціями заводами, поділена навпіл на Східну і Західну без надії на воз'єднання.

У ті найгірші свої дні німці запропонували Конраду Аденауеру очолити уряд і відродити Німеччину. Це загально відома сторінка історії, але її варто нагадати. Аденауер запросив усіх знаних на той час фахівців і запропонував увійти їм в уряд порятунку. Із однією категоричною вимогою – жити, як усі німці. Злиденно. Без звичних для урядовців привілеїв. На роботу трамваєм. Ані крихти не красти. Тим, хто пристає на такі умови, він запропонував зібратися за день. На повторну зустріч прийшло менше половини. І саме вони повели країну у майбутнє. Ця історія є кардинально протилежною до нашої.

Думаємо: чому?

Матриця Прокруста

Нова, після Революції гідності, українська влада вперше намагається дотримуватися розподілу повноважень і відповідальності. Це не завжди виходить. Сила тоталітарної інерції не урівноважується досконалістю гальмівного механізму демократії. Але – принаймні публічно! – президент не заступає за межу повноважень уряду і парламенту. Інша справа, що в Раді головує протез президента. До того ж модель парламентсько-президентської системи урядування ще довго нагадуватиме гібрид вужа і їжака: чим більше плазування, тим менше колючих голок і навпаки. Але дистанціювання президента від проблемних питань економіки, антикризових заходів – факт. Відповідно і вся відповідальність за проведення реформ, за економічну складову нашого життя лягає, по-перше, на політичну партію, яка висунула прем'єр-міністра, і по-друге, на самого прем'єра та його команду. Але як ми вже постіпчували п'ятому президентові, якому дісталася важка ноша, то так само заслуговує на співчуття і прем'єр. Розграбована, розшматована кланами, олігархами і партійними угрупованнями на зони впливу країна плюс війна – важке випробування. Чому уряд його не витримав? Все просто. Реформування економічного блоку виявилось несумісним із життям цього блоку. Тобто, реформи невідворотно ведуть до смерті старої моделі економіки. Чесно кажучи, місце її давно на історичному смітнику, а нова має стати альтернативою старій. Але так само як Петро Олексійович чи Арсеній Петрович, члени їхньої команди також є продуктом і вихованцями олігархічно-кланової системи. Ця команда тому і йде дружно в ногу, що у ній усі пов'язані між собою давніми зв'язками і зобов'язаннями. У ній чинні не закони совісті, благородства і моралі, а жорстокі й споріднені принципи тоталітарної зони і бізнесу. Якось Семен Глузман, один із авторитетів національних чеснот, сказав, що якби удалося витворити колективний портрет української влади, ми б жахнулися. Потвора. Вона орієнтована тільки на власний інтерес, на свою родину, на друзів і коханок, на «поняття» свого клану. У мізках цих ділків відсутні нейрони, що відповідають за мораль. Як психіатр, Глузман знається на хворобах мозку, а як політв'язень – на тоталітаризмі та його рудиментах у сучасному житті.

Владна команда від Кучми до Януковича мало що вибудувала кримінально-олігархічний устрій країни. Вона ще й підвела під нього законодавчу базу. Хай би як це не було смішно, але ця база освячена схваленням Венеційської комісії. Отже, орієнтована на «європейські цінності». Інша справа, що висновки Комісії, як катрени Нострадамуса, кожен тлумачить на свій лад. Бо справа не в нормах права, а у їхньому застосуванні. Згадаймо, що сталінська Конституція 1936-го року була взірцем демократії на папері. Ми можемо як завгодно і скільки завгодно дорікати суддям, прокурорам військовим і цивільним, слідчим чи лицарям СБУ, що вони із усіх гучних справ – хоч «діамантових прокурорів», хоч хабарників різного рангу і калібру, хоч суддів від Царевич до Кіреєва, чи міністрів від Бочковського до Лукаш влаштували для суспільства безкоштовний цирк. Жах і горе, що усі їхні ухвали спираються на існуюче законодавство. Бо правники системи створили законодавство, яке легітимізує існуючу систему корупції і має безліч шпарин задля уникнення покарання. Показова ситуація із електронним декларуванням доходів, впровадження якого (немов би) є обов'язковою умовою для отримання безвізового режиму із ЄС. Це правило тихцем верховнозрадівці вилучили із закону, що було відвертим шахрайством. А повернути – дзуськи. Голосів бракує. Бо для більшості президентсько-прем'єрської рати

таке декларування – серпом по пальцях. А як мудро і передбачливо було закласти в закон норму, що заочно злодія не судять! І тепер янукоїди спокійно й комфортно живуть в Росії – близько лікоть, а не вкусиш. Моя уява малює вахкічне торжество 17-ти злодюг, які святкують перемогу після рішення суду 28 січня 2016-го у Люксембургу – санкції з команди Януковича посипалися. *Finita la comedia*. Генеральна прокуратура непереконливо мимрить щось про «не все втрачено», що ухвала не остаточна і т.д. Але безжальна правда полягає у тому, що прокурори Махницький, Ярема і Шокін, маючи тисячі підлеглих, за два роки так і не спромоглися надати міжнародним інституціям переконливі докази щодо пограбування України ОЗУ Януковича. І хоч палить мене вогнем, я не вірю, що ГПУ цього не вміла. Вони усі, прокурорські і суддівські, верховнорадівські і міністерські були і лишуються воронням однієї зграї, де один одному очі не викльовують. Нагадаю, як заступник очільника СБУ, що очолює боротьбу із корупцією, подав у відставку у зв'язку із призначенням Шокіна. Бо це, на його переконання, зводило цю боротьбу на пси. Як у воду дивився.

Теперішня влада це аналог ліжка міфічного Прокруста. Така собі матриця, чіпи якої моделюють критерії відбору і правила поведінки персонажів у команді. Матриця є витонченим витвором, який використовує найсучасніші винаходи і технології. Її запобіжні механізми безжально жорстокі до будь-яких відхилень чи потенційних загроз у владній когорті. Матриця, як їй і належить, позбавлена емоцій та історичної пам'яті. Вона лиш забезпечує існування системи тепер і зараз, хто не приймає чи не виконує її сигнали – геть із публічного простору. Це не ігри розуму чи мої публіцистичні фантазії. Згадайте історію висування Майдану на посаду міністра охорони здоров'я Олега Мусія. Лікар, громадський діяч, що мав за плечима досвід і знання міжнародного співробітництва в галузі медицини, організатор медичної служби в часи Революції гідності, він без вагань взявся за реформу найбільш відсталої, запущеної і занедбаної галузі. Це був випадок, коли людина уміє і хоче працювати. Але намір Олега Мусія реформувати вітчизняну медицину став би осиним паколом у серце найбільш корумпованого міністерства. Звільнили за півроку. Наступний міністр охорони здоров'я пан Квіташвілі так само через півроку написав заяву про відставку, бо реформи свідомо і цілеспрямовано гальмувалися Кабінетом міністрів і Верховною Радою, де на пні усихали потрібні для відродження вітчизняної медицини проекти законів. Міністр економіки Павло Шеремета, фахівець із світовим досвідом реформування напівживих економік, так само протримався півроку, допоки не переконався, що уряд Яценюка нічого змінювати в країні не збирається. Звільнився сам. Його наступник Айварас Абромавічюс розбив лоба об ті самі граблі. Без гучних заяв оголошують про свою відставку міністр інформації, міністр інфраструктури, міністр агропромислового комплексу. Не має значення, що усі вони потім, коли кліне відомо куди смажений півень, заяви відкличуть. Головне, що міністри подавали у відставку, бо жодних умов для реформування країни не створено, що їх немає сьогодні і допоки цим опікуватиметься уряд Яценюка – не буде.

Заява прем'єр-міністра, що внаслідок корупції тільки за 2015 рік бюджет втратив близько 50 мільярдів гривень, викликає шок. Бо корупція – це не хабарництво у школах, лікарнях чи районних адміністраціях, не здирництво дорожніх інспекторів. Це схеми збагачення, винайдені у надрах влади і освячені владою. Це свідчення паралічу правоохоронної системи, чіп якої в матриці відповідає за без-

карність корупціонерів. І, зрештою, це визнання нездатності уряду на чолі з прем'єр-міністром навести в країні лад. Але неспроможний на реформи уряд не лише руками-ногами, але й зубами уп'явся у крісла і лементує, що без нього – крах і край, Путін прийде. У разі відставки уряду і прем'єра, заявляють «фронтвики», що ніколи не нюхали фронту, йдемо з коаліції. А це означає дострокові вибори, яких країна у стані війни не витримає. Істерика.

Є давня історія про Кавказьке крейдяне коло. Дві жінки сперечалися, яка із них є матір'ю хлопчика. І пішли до третейського судді. Той намалював коло, поставив дитину в центр і сказав тягнути дитя за руки кожна до себе. Ясна річ, що рідна матір не стала завдавати дитині болю. Нічого не нагадує?

До шантажу у політиці вдаються, коли інших аргументів немає. Дострокові вибори до Ради, привид яких час від часу з'являється на видноколі, не страшніший за тінь батька Гамлета. І як його тінь багато що прояснив би у вітчизняному серпентарії. Бо прикра правда не тільки, що більшість у цьому серпентарії плазуни, а й те, що не плазунам систематично підрізають крила. Тих, хто не плазує, налічують не більше ста осіб. Це меншість. Але ще ніколи за всі роки незалежності в Раді не було стільки чесних і порядних парламентарів. Це ядро муляє владі своєю принциповістю і неступливістю, збиваючи функціонування матриці. І саме ці люди можуть стати основою рятівної команди для України.

Намагаючись мати респектабельний вигляд перед Заходом, українські правники вмонтували у законодавче поле принцип дотримання процедури. Хай світ валиться, каже Захід, але торжествує Юстиція, себто закон і правила його застосування. Це справді важливо. Тому, зціпивши зуби, ми виснажували країну виборчими марафонами спочатку до Верховної Ради, потім президента, до рад місцевих, хоч розумно і доцільно було у законний спосіб провести ці кампанії скорочено. Війна завжди вносить свої корективи у демократичні процедури. Під час Другої світової не проводилися вибори в СРСР, у колісці демократії США Рузвельт був обраний президентом втретє, хоч на скрижальях вибито – тільки два, в час війни із Іраком в США уже в наш час обмежили свободу слова і т.д.

Так само як правила ведення бізнесу для Західного світу є для усіх однаковими, так і перед законом усі рівні. Вибіркове правосуддя там нісенітниця і неможливість. Але «Захід є Захід, і Схід є Схід, і їм не зійтися до віку...» Принцип дотримання процедури вмонтований в матрицю Прокруста, як «Отче наш...» у християнський обряд. Але із застереженням, за яким «друзям усе, а ворогам – закон». Ми ж не забули, як знімали депутатську недоторканість із пана Клюєва? Як у ГПУ так і не дійшли руки до «вишок Бойка»? Як за два роки, суворо дотримуючись процедурних питань, не розслідували убивства на Майдані, пограбування держави високопосадовцями Януковича, як опинився поза досяжністю сам Янукович, ведучи тепер наступальні дії на «київську хунту»? Як Генеральна прокуратура пальцем не ворухнула, щоб відповідно до закону розслідувати факти корупції високопосадовців, що лавиною сунуть із засобів масової інформації? А кожен такий виступ є приводом для розслідування, каже Закон. Разом із тим, неначе кобра на звуки флейти факіра, ГПУ блискавично реагує, чхаючи на процедурні порушення, на як-так зляпані факти підозри у хабарництві щодо народного депутата із Радикальної партії. Задля чого було із порушеннями Регламенту арештовувати його саме у Раді? Чим небезпечніший за убивць із Майдану народний депутат і комбат-фронтовик із тої ж таки Радикальної партії, що ГПУ

вимагає його арешту і утримання під вартою за підозрою у незаконних діях під час війни із сепаратистами? Яку загрозу національній безпеці становить пан Г. Корбан, той самий, що разом із І. Коломойським заслони́в Південь від російської окупації, щоб на його показовий арешт кидати близько 500 бійців? Одна відповідь – не друзі.

Чи змінять ситуацію нові, розпропаговані антикорупційні інститути, на які покладалася величезні надії? Якщо будуть вмонтовані в матрицю Прокруста – ніколи. А схоже, президент намагається впроваджувати нове, зберігаючи старе, що нагадує давню притчу про перевезення човном через річку кози, вовка і капусти.

Захистити рядового добровольця-кіборга

Якщо військовий прокурор генерал Матіос заявляє, що ДУК «Правий сектор» є незаконним збройним формуванням, то це свідчить про серйозну і невиліковну хворобу ГПУ. І що місце такої військовій прокуратурі або на українському звалищі, або десь у Москві, яка усі повідомлення про нашу гордість, Добровольчий Український Корпус, обов'язково супроводжує нагадуванням – «запрещенный в России».

Як матриця Прокруста передбачає не радикальні економічні реформи, а «казала-мазала», так для неї небезпечні й ідеї реформування ЗСУ. Пам'ятаєте благами наміри створення армії резервістів за швейцарським зразком, вишкіл вояків і офіцерів за стандартами НАТО, очищення офіцерського корпусу від паркетних шаркунів тощо. До Верховної Ради подано чимало законопроектів, які законодавчо закріпили б реформу ЗСУ саме на основі патріотичного руху добровольців. Чому їх не розглянули як першочергові, як україні потрібні для зміцнення обороноздатності? Може і тому, що матрицею не передбачено існування добровольчих збройних формувань, а патріотизм цінується лише в годину смертельної небезпеки для самої влади. Добровольці були потрібні, щоб зупинити ворога і стали зайвими, тільки-но почалися торги у Мінську і вилупилася, як із яйця, підкинутого зозулюю в чуже гніздо, політика «ні війни, ні миру».

Ніхто не заперечить, що Збройні Сили вимагають чіткої організації і структурної досконалості. Що оптимізація управління військами, узгодження дій усіх структур і командна вертикаль – обов'язкова. Але від самого початку замирення якість ненав'язливо, але послідовно до громадськості доходила інформація, що добровольчі формування грішать на недисциплінованість, свавілля, вольництво в діях, не гребують грабунком і так далі. Військова прокуратура порушувала одну справу за другою, щоб у суспільства визріла думка, буцім добровольчі формування є явищем хай і патріотичним, але таким, яке сьогодні вже не потрібно. Звідки крок до висновку, що російську агресію зупинили не герої, а якийсь, господи прости, набрид. Суворі прокурори не розгинаючи спини розслідують негідну поведінку вояків із «Торнадо», «Правого сектора», «Азова» і «Дніпра», тупо не розуміючи (чи вдаючи нерозуміння), що війну не вимірюють параграфами та статтями цивільного законодавства. Але найогидніше, що у цей же час в окуповані райони Донбасу і Криму густо пре контрабанда. Війна стала прибутковим бізнесом для певного прошарку, і це є збагаченням на крові. Все нав'язливіше псевдопатріоти кричать, що під окупантом «наші люди», що їх треба забезпечувати товарами і продовольством. В Криму діє під недремною охороною президентсько-прем'єрської рати вільна економічна зона, допомагаючи окупантам розбудовувати «руській мір»...

Число вояків, які пройшли через шанці української Віт-

чизняної щодень збільшується. Люди, у яких на очах гинули побратими, які самі щомиті могли стати «двохсотими» чи «трьохсотими» зовсім інакше оцінюють мир і війну, дії військового командування і влади цивільної. Вони не розуміють і не сприймають байки для цивільних про перемоги, які насправді були поразками. Вони заряджені ідеєю перемоги і відновлення суверенної цілісності України, мають загострене почуття справедливості. Якщо узагальнити, то у суспільстві формується критична маса людей, які уміють захищати свої права і свободи з автоматом в руках. Не є таємницею, як вони оцінюють дії військового прокурора Матіоса, який обіцяв у річницю Іловайської трагедії у серпні 2015-го за 15 днів передати справу до суду. І не дотримав слова. Втім, вояки хочуть знати, чому 366 їхніх побратимів загинули і 180 пропали безвісти? «Іловайці» збираються на Майдані, звідки багато з них ішли на фронт, мирно йдуть до Адміністрації на Банкову, де їх вислуховують і знову, і знову обіцяють. Що буде, коли чаша терпіння переповниться?

Однією з головних проблем (чи гірких недоліків) Майдану було, що його польові командири, його сотенні не мали політичного досвіду і тої відомості, яка виносить людину на гребінь публічної діяльності. Тепер країна знає своїх героїв – бойових комбатів і кіборгів, чий погоні для суспільства мають більшу ціну за генеральські Гелетея чи Муженка. Країна знає народних депутатів, які діють в інтересах народу і не бізнесують на крові. Для політичного класу України закінчилося комфортне життя без лави запасних, коли втрапити у владу було, як витягнути щасливий квиток без терміну давності. Тож діюча влада має змиритися з цим. Бо сама стала «натурою, що відходить». Назавжди.

Домовитися можна про все. Але не з кожним

Політики дуже рідко мають привілей на свободу дій. Навіть у багатьох країнах існує стабільною політичною системою. Хто це розуміє, щиро співчуває Петру Порошенку. Часом здається, що історичні обставини не просто обумовили, а вимурували йому лабіринт, яким він прощує, не знаючи де зачався Мінотавр. Існує містична закономірність, що молоді незалежності на межі 20-25 років або втрачають державність, або втрапляють у васальну залежність від більш сильних і закланних сусідів. Тож підтримка Заходу у нашому конфлікті із Росією надзвичайно, як не визначально, важлива. Але холодний розум підказує, що за будь-яких умов поступки мають межу, переступати яку не можна. Так само історичний досвід вчить, що найбільше прикрі поступки можуть у майбутньому сприяти потужному ривку задля відродження. Усе залежить, якими ідеалами керується політичний клас і керманчій держави. Брест-Литовський мир, підписаний Ленінінм, був ганьбою для Росії і щасливою картою для Української Народної Республіки. Ми свій шанс профукали. Версальський мир мало що поставив Німеччину на коліна, а ще й наклав такі контрибуції, які закінчила сплачувати тільки канцлерін Меркель. Лозаннська угода стала похоронним співом для Османської імперії, але курс, визначений для Туреччини Ататюрком, привів країну в коло потужних економік і політичних гравців, провідні аналітики пророчать їй важливу роль у XXI столітті.

Мало кому з українців подобаються Мінські угоди. Їх оцінюють в діапазоні від зради до втрати права самостійно вести політику. Загальна думка, що їхнє виконання взагалі неможливе, бо Росія використовує їх винятково як інструмент дипломатичного тиску й інтриг. Україна ж, викликаючи ремствування як громадськості, так і вояків у

шансах, виконує їх під примусом європейських лідерів. І це правда. «Каноське приниження» з XI століття переповзло у XXI. Путін, Меркель і Оланд вимагають від нас принизливих поступок, хоча Україна нічим не завинила. Просто Європі так вигідно. Європа не співставляє свою вигоду від мінських угод із ціною, яку платить за них Україна. Але тут таки й питання: а чи має вона це співставляти?

Все, що маємо сьогодні на фронті і в тилу, сотворили нам не німці і не французи. Це ми своїми 12 466 281 голосом привели до влади банду Януковича і мовчки спостерігали, як вона вгвалтує і грабує країну. Ми, як у цирку, спостерігали за ворожнечею любих друзів Ющенко із любими друзями Тимошенко, в якій не останню роль, до речі, грали Петро Порошенко і Арсеній Яценюк. Це наш генералітет, а не європейські прагматичні лідери, нищили обороноздатність України. Нагадаю щире та гірке зізнання президента Ющенка одразу після інаугурації: у нас немає армії. І продовжувати можна довго. Тож коли прем'єр-міністр копилить губу і ображається на ЄС, що допомога для Греції у десять разів більше за допомогу Україні, варто задуматися чому, власне, нам хтось повинен допомагати? Щоб влада ласувала не тільки коштом українців, а ще й цупила європейське?

Наші Мінські домовленості є наслідком бездарної української внутрішньої політики. Ми впродовж двох десятиліть мостили до них дорогу, нехтуючи національними інтересами і пріоритетами, погураючи імперським амбіціям то самої Росії, то її залоги на наших теренах. Наразі партнери по «нормандському формату», наскільки це їм вдається і наскільки їм вигідно, допомагають нам інтегруватися в європейську систему цінностей і розвитку, мінімізувати як власні прорахунки, так і наслідки агресії. Якби ми не жебрали кредити, нам би ніхто не висував жодних умов і не було б схлипувань про тиск то ЄС, то МВФ. Але поза тим. Рано чи пізно ми із Європою порозуміємося. Її вимоги чіткі й зрозумілі. Набагато важливіше зрозуміти, що та як будемо робити у своєму домі? Зосібна – із Донбасом?

Пошук відповіді варто починати з тверезої оцінки – що є тепер Донбас, хто там не просто живе, а збройно протистоїть нам, якими можуть бути умови повернення Донбасу в Україну, і чи можливе повернення України в Донбас на умовах, які висунула нам Росія. Озвучені новим голосом Кремля паном Гризловим, ці умови фактично наділяють так звані ЛНР/ДНР правами конфедеративного утворення – від вето на прийнятті Верховною Радою закони до контролю над кордоном. Якщо наш президент, обіцяючи мир на Донбасі у 2016 році, мав на увазі таку ціну, то наші справи набагато гірші, ніж собі уявляємо. Донбасу практично немає. Це знищена промисловість, із розграбованими заводами і шахтами, зруйновані війною міста і села, перенасичені мінами поля і ниви, зруйнована освіта, культурна інфраструктура, деморалізоване населення, перекане у тому, що усі їхні нещастя від «київської хунти», українських націоналістів і фашистів. Якщо там ще і залишилися громадяни, для яких Україна мати рідна, нам варто прийняти негайно програму їхнього переселення на материкову частину країни. Потім відгородитися непроникним кордоном від окупованих районів і домагатися їхнього повернення міліметр за міліметром зброєю, дипломатією, економічним тиском.

Знову згадаю Конрада Аденауера. У 1952 році, ще за Сталіна, СРСР вів із ФРН перемовини про об'єднання Німеччини. Здавалося б – мрія для німців. Але Сталін хотів такого об'єднання Німеччини, яке нам сьогодні пропонує

Кремль. Тільки Сталін хотів руйнації ФРН із середини через комуністичний лад, а нам втюхують Донбас із «руським міром». Позиція Аденауера була – ми інтегруємося у Європу, очистимо німецьку свідомість від залишків нацистської зарази, збудуємо потужну економіку, а потім прийде час «східного питання». Але не ми прийдемо в Східну Німеччину, а вона повернеться в материнське лоно.

Маємо розуміти, що Мінські домовленості стали також нашою програною дипломатичною битвою, і ми розплачуємося за цю поразку територіями. Мала втіха, що вони ніби і не мають офіційного статусу, що підписані «від імені». Росія зуміла використати цю перемогу, надавши домовленостями міжнародної ваги через Раду безпеки ООН.

Правило бізнесу, що домовитися можна про все чинне і для політики. І ось тут адепти «руського міра» ставлять закономірне питання. А чом би й нам не домовитися з Росією? У нас, кажуть вони, 360-річна спільна історія, в якій є як спільні поразки, так і спільні перемоги. В Україні живе щонайменше вісім мільйонів етнічних росіян, хоч Путін і називає цифру 17 мільйонів. Ідея замирення живе у свідомості чималолі кількості наших громадян. На відміну від свідомості громадян РФ, які за дослідженнями «Левада-центру» абсолютною більшістю – понад 80 відсотків! – переконані, що треба не замирятися, а повернути Україну в сферу свого впливу. Якщо силою, то й силою. І тому, що ми «недодержава», і що ми просто не розуміємо свого щастя бути під Росією, і що все українське насправді – російське. Переконувати росіян у помилковості цих думок справа марна. Нам би порозумітися зі своїми співвітчизниками. Їхня концентрація на Донбасі критична для виходу із війни і мирного порозуміння, а будь-які вибори до охолодження конфлікту – наперед передбачувана поразка.

Ось питання до прихильників «руського міра»: задля чого Росії, країні зі справді фантастичними природними ресурсами, Донбас? Їй не бракує вугілля. Промислові підприємства цього краю мало що додадуть до випуску продукції Росії. Рашистське пояснення – там же наші люди, а «руські сваях не брасають». Це пояснення є багатоповислою, із безліччю тупиків і закутків, брехнею. Ми б значно відхилилися від теми, якби заповзялися її розвінчувати. Скажу лише давно й усім відоме. В усі часи будь-яка країна зустрічала вороже нашествя на кордоні своїх земель. У XIII столітті Русь вступила у війну із Золотою Ордою на річці Калка. Іще не було не тільки Росії чи Московського царства, а й Московського ханства. За нинішньою географією ця річка зветься Кальміус.

Попри масове переселення у Донбас росіян після реформ Олександра II, вони так і не стали там домінуючим етносом. Бо як у роки сталінських п'ятирічок, так і особливо у повоєнні роки дефіцит робочої сили на Донбасі заповнювався частково добровільним, а більше примусовим скеруванням туди українців. Їхня русифікація в умовах імперського існування було питанням часу.

На геополітичних мапах від Курил і до Новосибірська територія РФ позначена, як пустеля. І вона такою є насправді. Тож загарбання хоч Криму, хоч «окремих районів Донбасу» не завоювання заради земель, і не експансія ідей «руського міра». Росія цілеспрямовано і холоднокрівно знищує життєдіяльність промислового, найгустіше заселеного району України. Задля чого? Варіантів відповіді може бути і п'ять, і десять. Але це не знання, а версії. Найвірогідніша – щоб на кордоні з Росією не було самої країни, яка контрастувала б з нею. Як у прадавні часи ворогуючі князі погрожували сусідам (прийду і заберу твою жизнь) так тепер чинить Російська Федерація. Кремль не страждає на сентиментальність. Йому байдуже, що на Донбасі, в Аб-

хазії чи Південній Осетії, Чечні чи Дагестані живуть росіяни і прихильники «руського міра». Розбомбили – і хай собі відбудовуються. Щоб не до глупих думок було. Відверто кажучи, прихильники дружби і взаємодії з такою Росією для мене мають тільки одне визначення – ворог. І як би це не було складно, але ми дійшли до межі, де маємо чітко визначитися, як бути з такими громадянами. Колись Туреччина, вичерпавши терпіння зі своїм «грецьким міром» вчинила радикально: переселила примусом усіх етнічних греків до Греції. І одержала із Греції своїх земляків, етнічних турок. Згодом цей «обмін» називатимуть гуманітарною катастрофою. Від двадцятих років ХХ століття світ порозумнішав, і цілком можна знайти інше, окрім переселення росіян на «історическую Родіну», рішення. Але як би не було, проблема руського міра в Україні сама по собі не розсмокчеться. Бо насправді домовитися можна про все, але – не з кожним. Путінська Росія, яка погризлася із усім світом, яскравий тому доказ. Ця Росія заповзляла відбудовувати Імперію і поводить себе, як і має поводити держава, поставивши перед собою таку мету. «Якби ми вчилися, як треба», то наші президенти і міністри оборони, генеральні штабісти і полк генералів мали б доктрину захисту України від такого сусіда. Але ми її не маємо навіть сьогодні, після двох років війни.

Даремно сподіватися, що агресивна політика Росії згасне, якщо раптом піде із посади Путін. Імперія – це мета, яка не має завершення. Імперія – це механізм саморегуляції і самовдосконалення, поглинання територій, етносів, культур і традицій. Російська імперія виникла за іншими принципами, як Німецька, Французька, Іспанська чи Британська. Усі вони проростали заморськими територіями. Росія – сусідніми. Усі збагачувалися за рахунок рабської праці поневолених країн і природних ресурсів. Похід Росії на Схід – від околиць Московії до Тихого океану нагадує підкорення найвищих вершин. Захват і слава – море. Зиску – нуль. І тільки з поглинання України у ХУІІ столітті починається формування імперської політики – завдяки її людським ресурсам, культурі, освітній мережі, розвинутому сільському господарству. Від втрати України Росія досі відчуває жахливі фантомні болі. Це не лише втрати економічні, які донині компенсує сировинними ресурсами. Без українців Росія прискорено наближається до межі, за якою слов'янське населення становитиме меншість, а православ'я поступиться ведучою роллю ісламу. Домовитися із Росією можна тільки здавши їй у полон.

Уроки на вчора

У політиці, як і в економіці, справді трапляються непередбачувані обставини. Трапляються, як правило, коли за державним кермом стоять невігласи. Ми ніколи не втратили б Крим, якби свого часу, по-перше, не зрадили автохтонне населення півострова, яке у 90-ті поверталось на рідну землю після півсторічного вигнання. Я бачив як вони поверталися – з нізвідки у нікуди. Як вони мовчки стояли біля дідівських обійсть, із яких їх вигнали і запроторили у заслання, а домівки віддали «за так» привезеним ешелонами із Росії людям. Ми не втратили б Крим, якби не надали йому статус республіки, програвши політичний торг у Верховній Раді комуністам. По-третє, ми б не втратили Крим, якби український політичний клас зграєю зголодніли псів не кинувся його шматувати і загарбувати, як дармовий трофей. І нарешті, якби Верховна Рада не вчинила зраду і не дозволила господарювати на півострові Росії. У кого погана пам'ять, нагадаю, як під парасольками від яєць, якими у нього жбурляли, у

задимленій залі парламенту Володимир Литвин «ратифікував» Харківські угоди. Досі – безкарно.

Ми не знали б Вітчизняної війни за Донбас, якби не віддали його на розграбування тамтешнім бандитам, які тепер – олігархи і бізнесмени. Леонід Кучма щиро зізнавався зовсім недавно, що Донбасом ніхто не управляв із Києва. Діяв «договорняк» шалених дев'яностих – ви нас не чіпаєте, ми вам не заважаємо. Симбіоз бандитських норовів із антиукраїнською пропагандою став вибухонебезпечною сумішшю, яка чекала іскри. Нею стала окупація Криму. Не вивченими уроками після Помаранчевого майдану лишився запит народу на відродження справедливості і соціального захисту, встановлення рівноправних стосунків із Росією і Заходом. Народові, зрештою, однаково, хто лізе у його суверенне поле із вимогами чи ультиматумами. Ось представники німецького Бундестагу, що наразі перебувають у Києві з офіційним візитом, наполягають, що Україна має ухвалити законодавство, яке дозволило би провести вибори на Донбасі. «Було б дуже і дуже прикро, якби через позицію тих людей, які схвалюють Конституцію, не вдалося створити правову основу для проведення виборів на Донбасі», – заявляє депутат Бундестагу. Депутат вважає, що ухвалення конституційних змін було б «політично виграшенням для України». При всій повазі – це дурня і нісенітниця.

І ці заяви не десь там у вільній пресі, а на зустрічі із українськими парламентарями. Чим ця порада різниться від позиції представника Кремля пана Гризлова, який вимагає перетворити окуповані райони у ще один замаскований федеральний округ РФ? Нічим.

Бідні ніколи не бувають вільними, а слабкі незалежними. Істина. Як би це не було гірко визнавати, але ми стоїмо на порозі втрати незалежності або через російську агресію, або через перетворення у високотехнологічний європейський протез. Це при тому, що Україна за своїми природними ресурсами і можливостями – від чорноземних просторів до покладів урану, золота і нафти, вугілля і газу може стати провідною економікою Європи. Чому не стала досі?

Готова і усім відома відповідь – бо корупція, бо олігархи, бо така влада, бо Путін. Плюньте тричі, коли чуєте про «перезавантаження» – це ще один оманливий шлях. Ми вже перезавантажували Кучму на Ющенка, на Януковича, на Порошенка, чи Плюща на Литвина, на Гройсмана, а Пшонку на Шокіна. Перезавантаження – це насправді збереження системи, у якій, у кращому випадку, змінюються морди на обличчя. Кримінально-олігархічна система вимагає рішучого зламу. І у її існуванні винуватимуть тільки народ. Кожен із нас. У кожному із районів України хоч на Лівому, хоч на Правому березі. Не вивчені на вчора уроки – це свідомий вибір і свідомий, не за гречку чи дитячий майданчик у дворі, відповідальний голос. На минулих парламентських виборах нація вже звершила пролив – обрала майже четверту частину депутатів, які протистоять хронічним лихам і хворобам України. Це не «перезавантаження», до якого нас закликає то президент, то прем'єр. Це оновлення. І чим скоріш ми через вибори оновимо вся владу, тим більша вірогідність уникнути третього Майдану. Не тому, що Майдан є негативним явищем. Але зміни через повстання завжди втрата часу, а у війні іще й ризики вторгнення.

У сьогоденному політичному житті України є також «корінням з учора» значна прогалина. Це відсутність політичної сили із чітко визначеною ідеологічною платформою. Не моя тема аналізувати, що завадило стати такою партією «Батьківщині» чи «Свободі». В країні на пню

знищене патріотична робота, а без неї – мрія будь-якої влади! – зростає тільки покоління споживання і збагачення за будь-яку ціну.

Існування «фронтів» і «блоків», які через підкупи і виборчі технології прослизують у законодавчу владу, вичерпали свій життєвий ресурс через неспроможність будувати нову Україну. Ідеологія – від ідеї. І як би ми не розумували над формулою національної ідеї для сьогодення, все одно повернемося до гідності, до справедливості, соціального захисту і патріотизму, оборони Вітчизни. І прийдемо до розуміння, що ключем до них є відродження економіки, реформи і ставка на власні сили. Антикорупційні форуми, які хвилиною котяться країною, як на мене, є не тільки спробою, а й великим шансом консолидувати енергію патріотичних сил країни і зламати побудовану на кримінально-олігархічних підвалинах систему владу. Їхня привабливість ще й в тому, що за справу береться молода політична парость, яка не поєднана з кланами, командами і угрупованнями від Кучми до Порошенка. Є сподівання, що саме ця антикорупційна потуга покликана об'єднати суспільство і зупинити країну над прірвою. Я знаю, що коли ми навіть впадемо у неї, то не зникнемо з мапи світу. Не загинемо. Але після «воз'єднання» з Московським царством ми виповзали з тієї прірви довгі століття, після поразки самостійності на початку ХХ століття – майже сто років, а скільки коштуватиме ще одне падіння – не скаже ніхто. Ми втратили майже чотириста років. Чотири століття без поступу тримають нас серед країн-невдах, серед народів без обличчя і характеру, серед людей-злидарів.

Змагання химер з привидами

Пояснення цьому немає, але факт достеменний. Кожного високосного року, будь-якого числа місяця лютого, найчастіше вечірніми сутінками, зникають химери, що зрослися з відомим будинком на Банковій. Втім, зникають у дивний спосіб, бо вони наче і є, але насправді немає. Мавпи, жирафи і носороги, яких не зустрінеш у дикій природі, міфічні змії з крокодилами та сиренами, разом з іншими, нав'язаними буйною фантазією пана Городецького створіннями, розбрідаються стільним містом. Що роблять? Задля чого здиміли? Правди не знає ніхто, бо живим людям у містичний світ – зась. Кажуть, буцім цього високосного химери святкували свій шабаш, обравши для нього не менше відомий серед поціновувачів архітектури будинок на Грушевського.

Вибір не випадковий. Будинок у стилі важкого класицизму колись зводили не задля урядування чи мистецьких вправ, його призначенням було прихистити таємний орден. Краще нікому не знати його назву. Та щось не склалося, не зрослося, і монументальна споруда стала важливим чиновницьким центром. Обрали ж його химери не випадково. Річ у тім, що цей дім населений примарами. Їх тут більше за усі інші столичні і не столичні прихистки примар. Майже за вісімдесят років існування у важкі дубові двері з шістьма під'їздами пройшли тисячі тисяч громадян різного віку і статі. І кожен, хто вперше заходив сюди під шанобливе козиряння вартових, вважав, що доля йому посміхнулася ясніше за сонце. Знати б цим щасливцям, що кожен, хто працюватиме тут аж поки із попередженням чи без такого у нього відберуть перепустку, має залишити тут свою душу! І що вона до страшного суду блукатиме тутешніми коридорами, прикрашеними полотнами видатних живописців, із килимами і номерованими дубовими дверима. Була і залишається досі лише одна можливість не позбутися душі – не чекати допоки від-

беруть перепустку, а хоч за день, за годину навіть, полишити будинок на Грушевського самому, своєю волею. Але – тс-с-с. Це таємниця...

У цьогорічному шабаші новацією було змагання химер і привидів на кмітливість та ерудицію. На дубовій трибуні, за яку мріяв хоч раз зійти кожен з іще не позбавлених перепустки, підсвічений так, що видавався живим, лежав череп. Той самий, що поцупили із Музеум'а. Але ні химери з Банкової, ні привиди з Грушевського до злочинства жодного стосунку не мали – перевірено.

– Ми маємо скористатися тимчасовим володінням цього скандинавця, щоб довести світові те, що цілком очевидно для кожного із нас. Що ми – європейці, – говорила обрана своїми співродичами за головну Химера. – І якщо хтось із нас, – робила Химера широкий жест, що охоплював усю будівлю до найпотемнішого закопелка, – випадком і успадкував якусь мавпячу рису, то національні інтереси вимагають це забути. Мавпи також можуть бути патріотами.

– Певна річ! – підтримав її Привид, обраний своїми за головного. – Але треба до півночі, коли проб'є годинник на Майдані, вибудувати переконливу аргументацію. Тож прошу не збиватися на дрібниці, бо наступне зібрання буде за чотири роки.

– Правильно, – кричав хтось із задніх, – говорити тільки по суті, не на виборах, слава богу...

Пропозиції сипалися горохом, список аргументів ріс, а протоколіст ретельно фіксував, яка із сторін надасть доказів європейськості більше. Химери у змагання явно вели перед. Привиди помітно нервували. Череп, підсвічений якимось неприродним, золотавим світлом, здавалося, дослухається до дискусії.

Тільки один раз химери і привиди притихли. Коридором йшли, і здається, йшли усі в ногу, ті, що затрималися на службі задля блага народу. Зібрання прислухалося. Хтось там, за дубовими дверима, проголошував, що з поля бою – ані на крок. Що або зі щитом, або на щиті. Що або усі лишимося, або усі підемо. Що у них немає виходу, проковтнуть усе, що ми нажували.

Потім прокричав півень. Химери помчали на Банкову займати кожна своє місце на даху і стінах, а привиди пощезли в затінені закутках будівлі, яка стала їм важливіша за душу.

P.S. Щиро каюся: Музеум, антропологічну колекцію і викрадення черепа вигадав задля власної втіхи. Але змагання химер із привидами – чистісінька правда.

